

Авіаційній галузі, з огляду на специфіку операційної діяльності, буде найважче повертатися до повноцінної роботи після всіх втрат, понесених в результаті карантинних обмежень. Вже сьогодні, судячи зі збитків, що їх несе весь ринок авіації, можна прогнозувати не лише важкий процес відновлення, але й неповернення багатьох учасників до роботи взагалі. Існує колосальна невизначеність щодо терміну та обсягів відновлення польотів.

Відповідно до оприлюднених Міжнародною асоціацією повітряного транспорту (IATA) прогнозних даних, що враховують плани авіакомпаній, лише часткове відновлення факторів завантаження рейсів очікується на кінець року. За прогнозом IATA, український авіаційний ринок повернеться до показників попередніх років орієнтовно до 2024 року [4]. Більшість галузевих прогнозів свідчать, що попит на повітряні перевезення зростатиме в середньому на 3% щорічно протягом наступних 20 років.

Окрім впливу на обсяги авіаційних перевезень, пандемія COVID-19 спричинить глибокий економічний спад у всьому світі. Саме це стане вагомим фактором, який затримуватиме відновлення авіаційної галузі після кризи.

Висновки. Авіація вид транспорту, який зазнав найбільшого удару від карантинних заходів. За січень-липень 2020 року авіаперевезення в Україні зменшилися на 69,3 %. У 2021 кількість пасажирів, які скористались послугами вітчизняних авіакомпаній за I квартал 2021 року, зменшилась на 43,9 відсотка і склала 1,089 млн чол. Загальні втрати галузі можуть скласти близько 10–15 млрд грн.

Світовим та українським авіалініям буде важко подолати кризу, спричинену пандемією. Під загрозою зникнення можуть опинитися невеликі перевізники, які ще не встигли закріпитися на ринку або обслуговують лише сезонні літні рейси. Судячи зі збитків, що їх несе весь ринок авіації, можна прогнозувати важкий процес відновлення.

Література

1. Державна авіаційна служба України. doi: <https://avia.gov.ua/pro-nas/stat-istika/periodychna-informatsiya>
2. Міністерство інфраструктури України. doi: <https://mtu.gov.ua>
3. Новини України. Ліга. Бізнес. doi: <https://biz.liga.net/all/avto/opinion/kovidom-po-aviatsii-smojem-li-my-letat-kak-v-prejnie-vremena-kogda-i-kuda-zahotim>
4. Офіційний сайт Міжнародної асоціації повітряного транспорту (IATA). doi: <http://www.iata.org>

УДК 351.82

ПІДХІД ДО ЛЮДИНООРІЄНТОВАНОГО ДИЗАЙНУ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ

І. Щерб

Стабільність та безпека, захист та свобода, загрози й конфлікти розглядаються як ключові теми в межах проблематики національної безпеки політиками та академічною спільнотою. Вважаємо, що актуальним та узагальнюючим є підхід, який передбачає визначення, вимірювання та дотримання всіх аспектів національної безпеки з точки зору цінностей людей, наприклад, фізичної безпеки, автономії, економічного та психологічного добробуту [1]. Такі цінності одночасно об'єднують спеціалізовані сфери національної безпеки та фокусують увагу на ключових пріоритетах її досягнення; повною мірою це стосується і економічної безпеки, ефективність та результативність якою мають визначатися впливом на добробут всіх категорій населення.

Концептуальні підходи, що використовуються у сучасних національних економіках походять із часів холодної війни 70–80 рр. 20-го століття та набувають з часом інших

пріоритетів та аспектів актуальності у відповідь на сучасні виклики. Сьогодні більшість країн перейшли до більш гуманітарних та людиноорієнтованих принципів такої політики. Розширення предметного поля відбувається за рахунок включення таких сфер, як злочинність, охорона здоров'я, екологічні проблеми та економічна безпека. Національна безпека стала асоціюватися із запобіганням руйнівним наслідкам для суспільства, економічним показникам чи критичним процесам, таким як демократичні процеси прийняття рішень. Серед країн, що пропагують державоцентристський підхід залишаються Росія, Китай та інші країни із тоталітарними режимами.

Тема людиноцентрованого дизайну державної політики та національної безпеки набуває поширення, проте достатнього усвідомлення в підходах урядів та в академічних колах ще не сформовано. Трансформація в бік людиноцентризму відбувається зокрема і завдяки фокусуванню світової та державних політик на принципах та пріоритетах стійкого розвитку. Треба визнати, що хоча цілі глобального розвитку і створили безпрецедентний універсальний запит на мобілізацію та об'єднання міжнародної спільноти навколо чітких та спільних пріоритетів та цілей, геп у їх досягненні систематично пов'язують із їх відхиленнями від виконання як на рівні окремих країн, так і на інших більш локальних рівнях. Девіз «один розмір не підходить для всіх» передбачає, що розвиток має базуватись на конкретних локаціях. Процес введення в дію концепцій сталого розвитку протягом останніх кількох десятиліть поставив в центр уваги місцеві особливості, культурну ідентичність та індивідуальні очікування й цінності самих людей. Крім того, провал добровільних програм розвитку та прогалини у досягненні глобальних цілей розвитку виявили неадекватність універсальної політики та підходів до розвитку у відриві від особистісного контексту.

Цілі розвитку тисячоліття виступають за розвиток людини, який підкреслює добробут людей, включаючи покращення освіти та здоров'я. Вони прагнуть до переосмислення цілей розвитку в гуманістичному, а не суто економічному плані. Практикуючи ідею сталого розвитку, а також налаштовуючись на прогрес в цілях розвитку, практики та науковці відстоюють важливість прийняття різноманітності та різноманітних систем. Замість окремих рішень, вони підтримують безліч стратегій, інституційних організацій, режимів та масштабів, що відповідають відповідним місцевим культурам, громадам та контекстам.

Людиноорієнтований підхід поки найчастіше обмежується включенням показників добробуту населення або його можливості зниження до критичного рівня. Так, Індекс економічного благополуччя для країн ОЕСР розраховується на основі чотирьох вимірів – споживання, накопичення, розподілу доходів та економічної безпеки:

- ефективні потоки споживання на душу населення – включають споживання товарів і послуг, що продаються, державні послуги та коригування ефективних потоків споживання на душу населення для виробництва домогосподарств, зміну масштабу домогосподарств, показники щодо проведення дозвілля та тривалості життя;
- чисте суспільне накопичення запасів ресурсів – включає чисте накопичення матеріального капіталу, житлових фондів, чисту зміну величини запасів природних ресурсів, екологічні витрати, чисту зміну рівня зовнішньої заборгованості та накопичення людського капіталу та інвестиції в НДДКР;
- розподіл доходу – інтенсивність бідності (захворюваність та глибина) та нерівність доходів;
- економічна безпека від втрати роботи та безробіття, хвороб, розпаду сім'ї та бідності в старості [2].

Однак, якщо суспільство складається з різноманітних людей, які живуть у невизначеному світі, які зазвичай «живуть у теперішньому, передбачаючи майбутнє», оцінка економічного добробуту кожної людини буде залежати від частки національного доходу, збереженого на майбутнє.

Новітній тренд людиноцентрованого підходу охоплює напрям так званого «людиноорієнтованого дизайну», який претендує на статус концептуального принципу

систем прийняття рішень в сфері надання державних послуг та розробки політик. Дані практики, поширені в бізнесі, в останньому десятиріччі все ширше використовуються у провідних економіках світу, а також на рівні міжнародних інституцій – ЮНІСЕФ, Світовий банк, ООН та ін.

Людиноорієнтований дизайн базується на концепціях етнографії, соціології та когнітивної психології. Однак, як концептуалізований процес, ідею можна віднести до 1950-х років завдяки Бакмінстеру Фуллеру, який описав орієнтовану на людину проектну інженерію як «... ефективне застосування принципів науки до свідомого проектування нашого загального середовища з метою допомогти відтворити обмежені ресурси Землі із задоволеннями потреб усього людства, не порушуючи екологічних процесів планети». Джо Щепанська обгрунтовує важливу роль і Скандинавського кооперативного дизайну, що отримав розвиток із 1960-х років, який пізніше потрапив до США як «проект участі» [3]. Відповідно до Стандартів з якості [4], людиноорієнтований дизайн – це підхід до розробки інтерактивних систем, придатних для використання споживачем, корисних споживачам в контексті їх потреб та вимог; підхід включає людський фактор, ергономіку, знання й методи застосування. Передбачається підвищення ефективності й результативності через покращення добробуту людей, зростання задоволеності користувачів на основі показників доступності до актуальних благ; з іншого боку очікується протидія негативним наслідкам впливу на здоров'я, безпеку та продуктивність людини. Важливим є часовий контекст людиноцентрованого дизайну, який обумовлює суттєвий зсув в очікуванні споживачів щодо майбутнього, що є найвищим принципом національної безпеки – профілактика загрозливих станів.

Література

1. Retter L., Frinking E., Hoorens S., Lynch A., Nederveen F., Phillips W. Relationships between the economy and national security Analysis and considerations for economic security policy in the Netherlands. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR4287.html
2. Osberg L. New Estimates of the Index of Economic Well-being for Selected OECD Countries. URL: https://www.researchgate.net/publication/252964127_New_Estimates_of_the_Index_of_Economic_Well-Being_for_Selected_OECD_Countries
3. Co-design isn't new. Spoiler alert it's over 40 years old. URL: <https://szczpanks.medium.com/>
4. ISO 9241-210: 2019: Ergonomics of human-system interaction – Part 210: Human-centered design for interactive systems. URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:9241:-210:ed-2:v1:en>